

POSTANOWIENIE

Dnia 7 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejcki (przewodniczący)

SSN Adam Roch

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

w sprawie **E. D.**,

podejrzanej z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 7 grudnia 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść podejrzanej

od postanowienia Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie

z dnia 27 maja 2021 r., sygn. IX Kp 363/21,

utrzymującego w mocy postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej w Lublinie

z dnia 23 lutego 2021 r., sygn. PR 1 Ds. [...].,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Prokuratorowi Okręgowemu w Lublinie.

UZASADNIENIE

W dniu 8 lipca 2020r. wpłynęło do Prokuratury Rejonowej w Lublinie zawiadomienie Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w L. o popełnieniu przez E. D. w okresie od 4 września 2014 r. do 31 grudnia 2019r. przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., polegającego na doprowadzeniu powyższego Ośrodka do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 10.141,772 zł, za pomocą wyzyskania błędu co do faktu śmierci w dniu 3 września 2014r. męża E. D. – J. D., uprawnionego do zasiłku pielęgnacyjnego (k. 1-2). W powyższej sprawie wszczęto dochodzenie o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., które na mocy

postanowienia z dnia 29 września 2020 r., zatwierdzonego w dniu 30 września 2020 r. przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w Lublinie pod sygn. PR 1 Ds. [...]1, zostało umorzone w fazie *in rem*, na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., wobec braku znamion czynu zabronionego (k. 20 i 32).

W wyniku zażalenia złożonego przez pokrzywdzonego Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie postanowieniem z dnia 28 grudnia 2020 r. o sygn. IV Kp 686/20 uchylił zaskarżone postanowienie i generalnie rzecz ujmując wskazał na potrzebę kontynuowania dochodzenia (k. 39-40 i 44). W dniu 14 stycznia 2021 r., został przedstawiony E. D. zarzut popełnienia występku z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., polegającego na tym, że: w okresie od dnia 4 września 2014 r. do dnia 1 stycznia 2020r. w L., działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej poprzez wyzyskanie błędu Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w L. co do istnienia okoliczności zobowiązującej ten Ośrodek do dalszej wypłaty po dniu 4 września 2014 r. J. D. zasiłku pielęgnacyjnego z tytułu niepełnosprawności, przyznanego decyzją MOPR. [...] z dnia 15 czerwca 2010 r., w kwocie 153 zł miesięcznie, od 1 czerwca 2010r. do odwołania oraz decyzją MOPR. [...]1 z dnia 20 września 2018r., w kwocie 184,42 zł miesięcznie od 01 listopada 2018 r. do 31 października 2019r. oraz w kwocie 215,84 zł miesięcznie od 1 listopada 2019r. na czas nieokreślony, w wyniku czego doprowadziła wskazany MOPR do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w łącznej kwocie 10141,72 zł w ten sposób, że nie poinformowała MOPR w L. przy ul. [...] o zaistniałej w dniu 4 września 2014 r. śmierci męża J. D., co skutkowało nienależną jej wypłatą tego świadczenia w opisanej wyżej łącznej wysokości na szkodę MOPR w L. (k. 46-47).

W dniu 23 lutego 2021 r. prokurator Prokuratury Rejonowej w Lublinie postanowieniem w sprawie o sygn. PR 1 Ds. [...] umorzył na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k. dochodzenie prowadzone przeciwko E. D., z powodu znikomej społecznej szkodliwości (k. 66-67). Postanowienie to zostało doręczone pokrzywdzonemu, który zaskarżył je do Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie, za pośrednictwem Prokuratury Rejonowej w Lublinie (k. 68-70, 73).

Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie postanowieniem z dnia 27 maja 2021 r. o sygn. IX Kp 363/21 nie uwzględnił zażalenia pokrzywdzonego i zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy (k. 75-76).

Od powyższego postanowienia kasację w trybie art. 521 § 1 k.p.k. złożył, na niekorzyść podejrzanej, Prokurator Generalny. Podniósł, że zapadło ono z rażącym i mającym istotny wpływ na jego treść naruszeniem przepisów prawa procesowego, tj. art. 118 § 3 k.p.k. i art. 330 § 2 k.p.k., polegającym na merytorycznym rozpoznaniu zażalenia pokrzywdzonego - Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w L. złożonego na postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej w Lublinie z dnia 23 lutego 2021 r. o sygn. PR 1 Ds. [...] o umorzeniu na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k., dochodzenia przeciwko E. D., podejrzanej o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., mimo że zażalenie to zostało złożone na postanowienie wydane w trybie art. 330 § 2 k.p.k. i podlegało rozpoznaniu przez prokuratora nadrzędnego, tj. przez Prokuratora Okręgowego w Lublinie.

W konsekwencji powyższego zarzutu Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do rozpoznania Prokuratorowi Okręgowemu w Lublinie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna (art. 535 § 5 k.p.k.). Postanowienie Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie zapadło z rażącym naruszeniem przepisów prawa procesowego, wskazanych w zarzucie tego środka zaskarżenia. Niewątpliwie z treści art. 330 § 2 k.p.k. (w brzmieniu obowiązującym od dnia 5 października 2019 r.) jeżeli organ prowadzący postępowanie nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. Postanowienie to podlega zaskarżeniu, a właściwym do jego rozpoznania organem jest wyłącznie prokurator nadrzędny. W razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia pokrzywdzony, który dwukrotnie wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a k.p.k., może skorzystać z trybu przewidzianego w art. 55 § 1 k.p.k., a zatem

wnieść subsydiarny akt oskarżenia, o czym winien zostać w toku postępowania prawidłowo pouczony.

Z brzmienia powyższego przepisu jednoznacznie wynika, że organem właściwym do rozpoznania zażalenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w L. na postanowienie prokuratora z dnia 23 lutego 2021 r. o sygn. PR 1 Ds. [...], był prokurator nadrzędny - Prokurator Okręgowy w Lublinie. Kwestionowane tym zażaleniem postanowienie prokuratora było postanowieniem ponownym w rozumieniu art. 330 § 2 k.p.k., wydanym po uchyleniu przez sąd pierwszego postanowienia o umorzeniu postępowania przygotowawczego zatwierdzonego przez prokuratora w dniu 30 września 2020 r. Zarówno pierwsze, jak i drugie postanowienie wydane zostały w niniejszej sprawie po wszczęciu dochodzenia i umarzały postępowanie w zakresie tego samego czynu, kwalifikowanego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., przy czym – jak trafnie zauważył autor kasacji - dla ustalenia kognicji organu właściwego do rozpoznania zażalenia na drugie z tych postanowień nie miał wpływu fakt, że pierwsze z nich kończyło postępowanie przygotowawcze w fazie *in rem*, zaś drugie w fazie *in personam*.

W niniejszej sprawie wskazać należy przede wszystkim na błędne pouczenie pokrzywdzonego, które uwzględniało tzw. „stary” stan prawny, obowiązujący do dnia 5 października 2019 r. (k. 67). Niezależnie jednak od niewłaściwego skierowania środka odwoławczego do Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie powinnością sądu pozostawało badanie właściwości do rozpoznania danej sprawy. Kontrola środka zaskarżenia winna w niniejszej sprawie skutkować stwierdzeniem niewłaściwości i przekazaniem zażalenia do rozpoznania Prokuratorowi Okręgowemu w Lublinie, stosownie do treści art. 118 § 3 k.p.k., do czego jednak nie doszło. Rozpoznając zatem merytorycznie zażalenie oraz wydając postanowienie utrzymujące w mocy zaskarżone postanowienie o umorzeniu dochodzenia przeciwko E. D. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie rażąco naruszył przepis art. 330 § 2 zd. 2 k.p.k., określający właściwość funkcjonalną organu odwoławczego.

Oczywiste jest, że to uchybienie miało istotny wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia w rozumieniu art. 523 § 1 k.p.k. Rozpoznanie przez sąd zażalenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w L. doprowadziło do tego, że pokrzywdzony

nie nabył uprawnień do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia wobec niespełnienia wymogu rozpoznania zażalenia na ponowne postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego przez prokuratora nadzrędnego. Wadliwe, gdyż niezgodne z określoną ustawowo kognicją rozstrzygnięcie sądu, nie mogło zastąpić właściwej decyzji, która jest składową realizacją uprawnień pokrzywdzonego determinującą dalszy bieg sprawy.

W tym stanie rzeczy, konieczne było uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy wraz z zażaleniem do ponownego rozpoznania – zgodnie z właściwością określoną w art. 330 § 2 k.p.k. - prokuratorowi nadzrędnemu, tj. Prokuratorowi Okręgowemu w Lublinie. W dalszym toku sprawy obowiązkiem tego organu będzie m. in. dbałość o stosowne pouczenie stron o przysługujących uprawnieniach.